

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

ПЯТНИЦА

10 июля 2015 года

№ 13 (3433)

www.khanty-yasang.ru

Основана 1 ноября 1957 года

**Тәм
номерән
лұнтаты:**

4-5

Мир ямәдты ёх
верәт оләңән
лұнтаты

7

Күрәк ёхләң әр
пух – шәшты
әшд вўтән,
верум верд ар

8-9

Удмуртия мўвн
финно-угрәт
әктәщсәт

10

Сәрханл вош
емәңхәтл
постәсы

14-15

Ханты имеңән
хурамәң
пурмәсәт верты
хошләңән

16

Ёмвоша мўвтед мир ай хопн кәсты щира әкмийдсәт

Муй щирн нявремѧт тѧйдыйт

Дыпѧт тыдѧщн Ёмвошн РИЦ «Югра» немуп айкедѧт тѧхийн телевиденияйн, радивайн па газетаитн рѧпитты хѧннехуятѧт округев нявремѧт давѧлды тѧхи уполномоченной кѧща не Татьяна Моховикова пида вѧйтантыйдсѧт.

Мирхот пурайн Т. Моховикова лупѧс, муй щирн дыв хушѧла вѧлды хуятѧт рѧпитсѧт па муйсѧр верѧт тѧм юхи хѧшум 2014-мит од мѧр лѧшѧтсѧт. Щиты верѧ ар хѧннехѧ дыв нявремѧд тѧнщирѧѧ тѧйты па енмѧлды ѧн веритлѧт. Итѧх ѧнкет-ѧщѧт эвѧлт пухѧдл муй эвиѧдл нух

долумдыйт па па воша муй пахон пелкѧтѧдыйт. Тѧнѧд од шеңк ар щимѧщ вер тывѧс. Итѧх пурайн щимѧщ нявремѧт тѧдѧн од мѧр ѧнкиѧдлн округев уполномоченной кѧща не унтасн кѧншдыйт. 2014-мит одн хѧлум од лувѧт ай пухие ищиты ѧщѧдн па тѧхия вѧлды

тѧсы. Тѧдѧн од дѧв кѧншсы па хѧн ѧнкет хуши юхды пѧды тѧсы, щѧ ай пух тѧп укшум ясѧѧн путѧртты хошѧс. Округев ай нявремѧт давѧлды тѧхи уполномоченной не яснѧтщирн, хѧнхуятѧн кѧтна мѧнлѧнѧн, сѧт хуши ищѧпа арѧлѧды щѧ вер, ѧнкийн муй ащѧйин елды нявремѧт ясѧева енмѧлды веритлы муй ѧнтѧ.

Т. Моховикова путѧртѧс, хути тѧм одн щѧ верѧт тумпѧйин дыв рѧпитты тѧхѧд эвѧлт мѧшѧн нявремѧт ен-

мѧлды хѧннехуятѧта ийлуп хотѧт мушѧтты нѧтсѧт. Дѧв нѧхмѧс: «Щит ищи вуѧн вер, вантѧ, мѧшитты нявремѧ ищѧпа атѧлт хот ийтн кеншѧк вѧлды».

Округев нявремѧт давѧлды тѧхи уполномоченной кѧща не айкед верѧс, хути тѧм од сѧс вѧш эвѧлт Югра мѧв айѧт ѧх иѧха хѧншѧнщѧты тѧхѧт хуши психологѧт рѧпитты питлѧт. Щит пѧта мосѧн шеңк ар хѧннехѧ кѧтна ѧн мѧнлѧт па нявремѧд енмѧлды питлѧт.

Владимир НОСКИН

Немѧлт хуят ѧнт юремѧсѧв

70 од Побеѧа хѧтл депн «Книга памяти» немуп непек олѧнмит том ѧтѧс. Тѧм кинѧка хѧвншѧк кѧт од сайн айѧт ѧх «Немѧлт хуят ѧнт юремѧсѧв» немуп проект щирн верты питсѧт.

Югра мѧв губернѧтор лѧнкар хѧ **Алексей Путин** ясѧн щирн, тѧм непекн хѧншман вѧд щѧ ветерѧнѧт олѧнѧн хуѧтѧт Ёмвош округ эвѧлт Вуѧн Отечественнѧй дѧль хѧра тѧсѧйт. Щѧ пѧта тѧм кинѧка мет лѧтѧн Югра мѧвн вѧлды ѧха. Тѧдѧ ушѧ верлѧт, муй иты мѧн мѧв мир тармѧ вѧрѧкѧт сеңксѧт. Щѧ тумпѧ тѧм кинѧка хушѧ дѧль пурайн тармѧ вой-хѧд велпѧслумѧн, колхозн рѧпитум ѧх олѧнѧн хѧншман вѧд. Щѧдѧ дѧль хѧрн вѧлум ѧх олѧнѧн дыв рѧтнѧлѧд хѧншилум путрѧт, стихѧт тѧта вѧйты рѧхл. Тѧм непек лѧшѧтты питмѧд вѧш эвѧлт вет шуѧрѧскем аѧт пищмѧ и шуѧрѧскем аѧтхурмир кѧтсѧт. «Книга памяти» непек ѧн шуѧрѧс аѧт дѧльн вѧлум па тармѧ рѧпитум хуятѧт нем вѧд. Тѧм кинѧка олѧнѧн «Долг и память Югры»

осѧ тѧхи кѧща не **Татьяна Астафьева** лупѧс:

- Тѧта исѧ и непекѧн 15 шуѧрѧс 177 дѧль хѧра тѧвум ѧх опѧрѧщ немѧт хѧншман вѧдлѧт. Дыв Вуѧн Отечественнѧй дѧль хѧра 1939-мит од вѧш эвѧлт 1945-мит од мѧр тѧсѧйт. Тѧп архив непекѧт щирн Югра мѧв эвѧлт пѧдѧп дѧль хѧра 17 шуѧрѧс 980 аѧт хѧннехѧ тѧсы. Сѧрхѧнл мѧвн Пим ай кѧртѧе эвѧлт мѧтты вѧрѧкѧт сеңты 19 хуят тѧсы. Ин архив непекѧт посн ушѧ ийс щѧ ай кѧртѧе эвѧлт 33 хѧннехѧ дѧля вѧсѧйт. Мѧн па елды тѧм рѧпѧта верты питлѧв. Югра мѧвн Вуѧн Отечественнѧй дѧль хѧрн кашѧн нух питум хѧннехѧ нем нух хѧншлѧв па нѧмты питлѧв!

**Губернѧтор
пресс-службѧ айкед
хѧнты ясѧнѧ
тулмѧштѧс
Ульянѧ ДАНИЛО**

Лыпѧт тыдѧщ 3-мит хѧтѧдн Ёмвошн общественнѧй пѧлѧтайн рѧпитты ѧх мирхот ѧктыйлсѧт. Дыв мирхотѧд Вуѧн Отечественнѧй дѧль хѧра тѧвум ѧх олѧнѧн кинѧ вантмѧд юпѧйин вѧльщи олѧнтсѧл. Щит осѧ тѧхѧт ѧх дѧль хѧра тѧвум мир олѧнѧн айкедѧт, хуѧт ѧкѧтсѧт.

Осѧ тѧхѧтн арѧщѧты ѧх

Тыв округев кашѧн районѧт па вошѧт эвѧлт общественнѧй советѧт хушѧ кѧщѧ вѧлды ѧх юхтыйлсѧт. Дыв путѧртсѧт муй вѧрн вошѧтн, районѧтн общественнѧй советѧт рѧпитлѧт. Югра мѧвн арсыр вошѧтн 16 щѧмѧщ ут верѧтн вѧд. Осѧ тѧхѧта арсыр мирѧт эвѧлт вѧнѧ пѧлка ювум хуятѧт па общественнѧй пѧлѧта хушѧ рѧпитты хѧннехѧйт лѧнѧман вѧдлѧт. Дыв кѧщѧйт рѧпѧта арѧлѧдѧн вѧдлѧт. Тѧм мирхотн Ёмвош округ ѧхѧтын Федерѧльнѧй инспектор **Д. Кузьменко** ясѧн тѧс. Осѧ тѧхѧт кѧщѧйт па мир кѧтн тѧсѧ рѧпѧта арѧлѧты пѧклѧт. Щѧ пѧта тѧмѧщ тѧхѧтн мосл тѧк па тѧн нумѧс тѧйты хуятѧта рѧпитты.

Елды осѧ верѧт тѧты депѧртѧмент хушѧ кѧпѧртты ими **Елена Дмитриѧева** лупѧс, хути общественнѧй советѧт мирн вѧйман тѧйты кѧшѧ дыв рѧпѧтаѧд айкед хѧншты ѧх мухѧты ар хуѧта ванлѧты. Щѧ тумпѧи кашѧн вер общественнѧй контроль поступсы щирн тѧты мосл. Щѧдѧ осѧ тѧхѧт пиѧа рѧпитты кѧщѧ хѧ **Андрѧй Дзюбинский** ясѧн эвѧлт ушѧ ийс, муй иты общественнѧй советѧт рѧпитсѧт. Нын щѧ олѧнѧн **orphmao.ru**. сайт хушѧ вантѧты.

Юхи хѧшум ясѧн общественнѧй пѧлѧта председѧтель не **Любовѧ Чѧстова** лупѧс, вантѧ тѧмѧщ осѧ тѧхѧт шеңк мослѧт. Тѧп пѧтѧкѧ пѧям нумѧсн рѧпитты мосл.

Ульянѧ МОЛДѧНѧВѧ

Лыпāt енумты тыдāщ 12-мит хātāдн Россия луваттыйн мўев емāнхātл постāсы.

Россия мўв емāнхātл

Вантэ, щи хātāдн 1990-мит одн Россия мўвн Декларация поступсы непек вўсы. Щи вўш эвāлт 25 од мāнāс. Тām емāнхātл Россия мўвн мет лутāңа лўңтāсл. Щи тумпи Ёмвошн вошев сема питум хātл постāсы. Хўвн тарнāң йисн 1582-мит одн Ас па Лāңāл юханнāн яха питты тāхи эвāлт 20 километра кемн Самарово керт тывāс. Ёхāt 1931-мит одн Самарово эвāлт вет километра кемн Остяко-Вогульск немуп ай вошие верса. Щāлта 1950-мит од вўш эвāлт Самарово па Остяко-Вогульск немуп вош-

нāн Ёмвоша альщāты питсыйнāн. Щиты тām од Ёмвош 433 ода йис. Алāная вошāн мир Мира немуп вош хулыя āкумты питсāt. Щāлта хўв кāра одтāсман мир июпийн вош сāма шэшсāt. Щāта нявремāt па вән хуятāt кеша эмāщ кāсупсāt лэщātсайт. Арсыр ушхудь верāt вандтасыйт. Югра мўв губерна-тор юкана вәлды ими Н. Комарова Россия мўв емāнхātл па Ёмвош 433 ода ювўм пāта вўщайң яснāt мира лупāс па 14 тāд нәптуп нявремāта паспорт непекāt катлуптāс.

Ульяна ДАНИЛО

Лыпāt тыдāщ 22-мит шәкāң хātлāн Победа немпи парк хуща округ правительства кәщайт, округ дума депутатāt, оса тāхет ёх па Ёмвошāң хуятāt Мемориал Славы хуща āня лыптāt пунсāt. 74 од юхды щи хātлāн Вудаң Отечественной далъ одңитсы. Щи далън 27 миллион советской ёх пāрсāt.

Людмила СПИРЯКОВА

Мўвтелд мирхот вәс

Лыпāt тыдāщн Ёмвошн «Югра-Классик» хот йитн мўвтелд мир учёныйт ияха āктāщийлсāt па мирхот версāt.

ЩИ мирхотн дыв путāртсāt, хуты елды образования верāt тәса лэщātты, ләдн айдат ёх арсыр хон пелкātн тәп ям вәлупсы щирāта ат вәндтйылсāt.

Мўвтелд мирāt образования мирхот кәща хә В.Егоров Москва вош эвāлт тām вәйтантупсы олаңāн тāmиты лупāс:

– Тāmāщ вудаң мирхот Югра мўв хущи кимит пўш версы. Россия луватн па яртъяң щимāщ мўвтелд мирхот образования верāt йилпатты пāта мāнāс. Кашāң ям вер, мāта утāt олаңāн щи мирхотātн мўң нумāс пунсўв, непека нух хāншсўв па щит айдат ёхлўв вәндтāты

тāхета китлўв. Шенк лāнхалўв, ләдн тām йис нявремāt тәп ям верāта ат вўянтсāt па елды вешкātа атвәндтйылсāt па рәпитсāt.

Мўң нәмāслўв, муй щирн Югра мўвн попутной газ ияха āкātты па муй лўв пидэла верты рāхл. Щāлта муй щирн нын округн экономика верāt яма лэщātты. Тәнял од мўң тāmāщ мирхот Япония хон пелāкн па еша ёхātшāк Корея хущи версўв. Тāmхātл мўң щи

мирхотāt пāта тāта па айкед тәты питлўв.

Елды Владимир Егоров лупāс: «Муй щирн мўң тāmхātл мўвтелд мирāt кўтн тāmāщ вәйтантупсāt лэщātлўв, щиты елды педы кашāң мир образования верāt мāнты питлāt. Тāта, вантэ, учёной ёх арсыр āшкола, колледж, институт, университет программāt олаңāн айкед тәдāt. Мāта вер ям, дыв щиредн, па муйсār ут вевтам».

Владимир ЕНОВ.

Арсыр мир айдат ёх вәйтантйылсāt

Лыпāt тыдāщн Ёмвошн Югра мўв арсыр мирāt оса тāхет 150-кем айдат ёх «Через многообразие к единству» немпи емāнхātла āктāщийлсāt.

Тām вәйтантупсы немасыя лэщātсы, ләдн арсыр мирāt кўтәдн ләхсāңа па ияха катлāсман ат вәсāt.

Кашāң оса тāхи хуятāt рәт миред пурмāсāt вандтупсыя лэщātсāt. Тāта сыр-сыр ләмāтсухāt, летутāt, ёшн верум хурамāt па

па утāt вантты рāхāс. Ас-угорской айдат ёх «Увāс мир ләмāтсухāt» вандтупсы лэщātсāt. Щи вер олаңāн арташты хуята Югра мўв киникайт лўңātты хотн рәпитты айдат не Е. Капитанова айкед тәс.

«Ялпус махум» арāңякāң эвиет, пухиет па

неңиет мойң мир ещāлт якхотвандтāсāt. Ариты-якты вер тумпийн айдат хāннехуятāt мирхота āктāщийлсāt. Айдат ёх кәща хә В. Банк оса тāхел олаңāн айкед тәс. Лўв яснāл эвāлт уша йис, хуты вāсы мāнты тыдāщн Ас-угорской айдат ёх тāхи 20 од постāты питл.

ЩИ тумпийн Ас-угорской айдат хәйт увāс мир ёрāшты кāсупсāt

верāнтсāt. Кашāң хāннехә тāта ёхāд шәпи на-вāртты, нәд есālты, юх шәп талты па па арсыр щирн кāсты веритāс.

Емāнхātл сухнум юпийн айдат ёха эмāщ ләмāтсухāң вандтупсы пāты III-мит степень диплом непек кātлуптāсы.

Тām емāнхātл вәндтāты па айдат ёх верāt тәты департамент тāхи ёх па ёрāшты верāt ёхтыйн хуятāt унтасн лэщātсы.

Ирина САМСОНОВА

Тэк кэртан йилуп пэдьница омассы

Лыпат тыдӑш кутуп артан Тэк кэрта янхсум па щӑта и хӑтл ма йилуп пэдьница лунтыйдсум. Тӑмӑш хота кашӑн хуят ки юхӑл, вантэ, и кӱрумн яма йил. Кашӑн хот йит нуви па арсыр рэпитты щӱңкӑтн омӑсман тӑйды.

Ин тӑм пэдьницайн тӑп и леккӑр рэпитл, щит Л.М. Кузнецова (Новьюхова). Вантэ, тӑта ар од Нина Петровна Камаева па Людмила Дмитриевна Боковая рэпитсӑнӑн. Ин дын рӱтьшуман вӑлдӑн.

Л. Кузнецова тӑм кэртӑн не, ай пура олӑд тӑта мӑнсӑт па ӑшкода юпийн леккӑра йис. Йилуп пӱншум тӑхийн и хуят рэпитты па веритӑл, щӑта немасыя вӑлды хот йит версы. Тӑмӑш пэдьницайн мир ямӑлты ӑмӑш питл.

Любовь Михайловна ай павтӑс:

- Тӑм олӑтн арсыр кэртӑтн ФАП хотӑт омӑсдыт, вантэ, катра пэдьницайн шеңкишки

вӑс. Тӑм пӱш хошум хотн дылдӱв ӑтсӑт, тӑмиты елды питл ки, щит шеңк ям. Ёхӑтшӑк тӑмӑш хотӑт Ломбовош, Шайтанка кэртӑн па па тӑхетн па пӱншдыт. Худна систам йиңк ӑн холумтсӱв. Щи пӑты немасыя йиңк лот пуритты мосл. Тӑм кэртэва ванӑн омӑсты Пӑкӑр па Устрём ай кэртӑн кӑрӑтман вӑлдӑт.

Леккӑр ими щив ван-кӱтды янхӑл, щӑта ай пушхӑта прививка верл па кӑшӑна ювум хуятӑт нух вантӑл па мосты пурайн пургӑнӑн мӑлдӑ.

Пэдьница и лапӑт мӑр 25-45 кӑшаң хӑннехӑ юхтылд. Итӑх давӑрт хоньшуп кӑши пурайн атл-хӑтл мир лекшитты мосл. Атӑлта рэпитты

хуята иса кӑм ӑнтӑ худтпелды аламӑты. Итӑх пурайн мӑша йиты хуят шеңк кӑшийн дипитды. Л. Кузнецова компьютер хуят Сӱмӑтвош вӑн леккӑрӑт пидӑ путӑртты веритл па ӑлта адыды, муй щи суртӑн лӑщӑтты мосл. Давӑрта ювум хӑннехӑ тӱхдӑн хопн вӑн воша тӑты веритды.

Лӱң пурайн «Н. Пирогов» тӱтӑн хоп юхтылд. Щи елпийн кэрт луватыйн непек эхӑтл па

ай верл, хӑн вӑн леккӑрӑт Тэк кэрта юхӑтлӑт. Щиты щи ай кэртӑтн леккӑрӑт рэпитлӑт.

Мӑнум тыдӑшн мир лекшитты ёх ӑмӑнхӑтл постӑсы. Мӱң лӑнхӑлӱв хошум па сӑма рӑхты ясӑт Л.М. Кузнецова ястӑты. Рӑпатаен унтас ат тӑл, кэртӑн мир ад кӑшитлӑт, тӑлаңа па уяңа вӑлаты!

Раиса
РЕШЕТНИКОВА

Ай леккӑра вӑл

Касум мӱвн ар од пэдьницайн Надежда Григорьевна Хаймазова (Яврова) рэпитл. Ай пура вӱш ӑвӑлт тӑм нуви ухпи ӑвие вӑйтдем, тӑп вӑна ювмӑл юпийн рӑт тыхӑл ӑвӑлт па мӱва пӑрлӑс.

Тӑм хӑнты хуятӑв ащӑл рӑтӑт Сопӑслӑн мӱвн ӑвӑлт вӑлдӑт. Григорий Иванович Явров ар од колхозн рэпитӑс. Ӑңкиел, Акулина Павловна Сандрина, увӑс тӑхет ӑвӑлт вӑл. Интӑм лӱв вӑна олӑд йисӑт, вӑн ӑвел хуца вӑл. Веритӑдн Ваньшавӑт кэртӑда янхӑл па итӑх пурайн тӱтӑн хопа делумтӑл па нявремлӑд хуци мойдӑты мӑнл. Акулина Павловна хӑнты газета лӱнӑтты хӑрщи, вантэ, ӑшколайн лапӑт класс вӑнты вӑндылӑс.

Надежда путӑр ӑвӑлт уша йис, муй щирн тӑм

мӱвн вӑлды питӑс. Ипӱш айлат ӑвие Касум мӱва вӱды ӑмӑнхӑтла янхӑс па тӑта пидыел пидӑ вӑтӑна йис. Михаил Алексеевич Хаймазов тӑм мӱвӑн хӑ. Надежда хӑс мултас од тӑта вӑл. Дын кӑт ӑвие па и пух ӑмӑлсӑнӑн. Вӑн ӑвӑн Ёмвошн рэпитл па ай няврем тӑйл. Юра пухӑн армия юпийн «Сургутнефтегаз» тӑхийн оператора вӑл. Ай Анита ӑвӑн тӑм пӱш лапӑт класс ӑтшуптӑс.

Надежда ай леккӑра мет сыры Сӱмӑтвошн рэпитты однитӑс, ай пушхиет мӑшӑт ямӑлты

тӑхийн. Тӑм хӑнты не рӑпатайл шеңк мосман тӑйлӑдӑ. Мосӑн, тӑм нявлӑк ими унтасн кӑши-мӑша йиты хуятӑт сора ямӑлтылдӑт. Надежда Григорьевна рӑпата тумпийн хотӑн ӑхлӑд пидӑ воньшӱмутӑт муй па тулхӑт ӑкӑтлӑт па тӑл мӑра арсыр детутӑт лӑщӑтлӑт. Щи кӱтн хурӑт вантсумн па щӑта шивӑлӑсум, муй щирн лӱв семьяйл пидӑ хӱл вӑлдӑсӑлӑт, вӑнт кэртӑн

рӱтьшӑлӑт. Хурамӑн увӑс мӱвн тӑмӑш сорни ӑшпинӑнӑт щивӑлдӑт па мира унтас тӑлӑт.

Надежда Григорьевна, мӱң лӑнхӑлӱв леккӑр ӑмӑнхӑтл вӱраңӑн нӑңена хошум ясӑт китты, ищиты яма па тӑса елды рӑпита па нявремлӑн па хидыен ӑмӑлты нӑта. Уяңа па ям вӑлупсийн хотӑн ӑхлӑн пидӑ вӑлаты!

Раиса МОЛДАНОВА

**Ши олаңан лыпāt тылāщ «еңта пāсан»
пурайн путāртсы, мāта ут округ дума депутат
не Н. Запaднова тeс.**

Лекшитты хотāt вердыйт

Ин Югра мўвн инвестиционной поступсы ширн пельницайт омāс-дыйт. Коммунистической вошн – 75 хуят ямāдты пāты, Урай вошн – 120 хуят па Сэрхāнд вошн – 400 мул-тас ёх пāты. «Сотруд-

ничество» поступсы ширн 14 леккār хот омāсды. Вāщ тылāщн Поднавāt кертāн пельница пўншды. Пыть-Ях вошн пельницайн паталогоанатомической тāхи дэщātлы. Тām ол щāта 700 хуят лек-

шитты пāты «Нефтяник» поликлиника хот йилпатды. Ол сухāнты елпийн Сэрхāнд вошн сām мēшāt ямāдты хот йит омāсты етшуптāды.

2016-мит олн Манс-тār вошн пельница омāсды. 135 хуят лекшитты пāты Горно-правдинской леккār хот пўншды. 2017-мит олн Нижневартоск вошн пельница омāсты етшуптāды.

Ин Советской вошн вән пельница хот йилпатды. Тām олн юхи хāщум тылāщн щāта гемодиализ хот йит пўншды, 2016-мит олн – терапевтической хот. 2018-мит олн иса пельница хот йилпатды.

Нефтеюганск вошн нявремāt сема питты хот версы, ин иса мосты пурмāсāt па арсыр шўнкāt лэтдыйт. Сўсн тām хот пўншды.

Тохтўрāt арсыр мўвāt эвāлт юхātлāt

**Щиты 2013-мит ол вāнты Болчары кертāн
пельница кēщая вēлум не Муршида Гимадеева
путрāl олнитсāлэ. Ям арат ол юхды мин
вейтантыйлсумн. Ин юкан кēщая Светлана
Манджиева вэл.**

**– Тām пельница
олаңан еша путārта.**

– Кондинской районан мет сыры 1924-мит олн Болчары кертāн леккār хот омāссы. Тām хотн мўң 1986-мит ол вўш эвāлт рēпитлўв, ин йилпатты мосл. Интām Болчарскойпельницайн амбулатория па стационар вэл, ши тумпийн Алтай па Кама кертāнāн ищи ай леккār хот вэл. Тām кертāt тумпийн мўң Кедровой станицяйн вэлты ёх лекшитлўв. Тām олн йилпа мир ямāдты щира лицензия непек вўлўв.

Амбулаторияйн рēпитты тохтўрāt хātл мār 37 хуят лекшитты веритлāt. Мўң пельницаевн няд тохтўр: ма – вудаң тохтўр па ипуляң ими тохтўр, пēңк ямāдты тохтўр, вән ёх па нявремāt вантман тāйты тохтўрнāн.

Стационар рēпитл, щāта 16 нуры вэл. Ши тумпийн немасыя бригада ёх ван кертāта па кāшаң-мēшāң хуятāt хуши юхи яңхлāt.

Итэх пурайн ван кертāt эвāлт мēшāң ёх тыв тēлдўв. Лавāрт мēш тāйлāt ки – Ёмвош округ пельницайн китлāлўв. Лўң пурайн «Николай Пирогов» немпи лекшитты тўтāң хоп юхтыйл.

**– Тām йис лекшитты
пāты мосты пурмāсāt
па шўнкāt тāйлātы?**

– Ям арат ол юхды «Здоровье» немпи поступсы ширн мосты

пурмāсāt па шўнкāt лэтсўв. Ши тумпийн мўң пельница сайт версўв, ин кертāн миров интернет хўват тохтўрātа хāн-шаньшты веритлāt.

**– Нын хуцана шуши
мир тохтўрāt муй па
ай тохтўрāt рēпитлāt?**

– Болчары кертāвн 30 процентарат – шитшуши мир. 48 рēпатнеклўв эвāлт хўв мār хāнты не Галина Максимовна Русмиленко па вухадь ими Нина Павловна Малова рēпитсāңāн. Няврем не Г.М. Русмиленко 40-кем ол нявремāt ямāдтман вēs, шит эвāлт 18 ол – мўң леккār хотāвн. Яма рēпитмāл пāты «За самоотверженный труд» мевд пос тāйл. Юхи хāщум хātлэл вāнты вēs. Шаль, хуы 2011-мит олн лўв āнтēма йис, лўв тēп 65 тāда ювāнтāс. Ин лўв Наталья Маркова эвел мўң хуцева ай тохтўра рēпитл.

Н.П. Малова 35 ол мār тохтўра вēs. Хўв мār яма па вешқата рēпитмāл пāты Югра мўв ветеран нем тāйл. Лўв немл «Книга Почēта здравоохранения Кондинского района» хуша хāншман вэл.

Ин мўң хуцева хāнты па вухадь хуятāt тēп ай тохтўрātа рēпитлāt.

**– Муй кем арат
няврем сема питл?**

– Юхи хāщум олātн ар няврем сема питл, вантэ, ин шимāщ семьяйт ям вух нētупсāt вантлāt. Кондинской районан мет ар няврем Междуреченской па Болчары кертāнāн сема питл. Шуши мир кўтн ищи 30 процент арат аршāk няврем сема питл. Мўң атэлта нух хāншлўв, муй арат шуши хуят лекшитлўв. 2012-мит олн хāнты па вухадь хуятāt пāты немасыя диспансеризация вер вēs. Юхи хāщум олātн шуши мир тәрум пāты итэх пуртēнāt мāты āн питсыйт.

**– Муйсār мēшātн
кертāң мир мēшитлāt?**

– Ар хуят сām, щālта ладты па пувлупсы мēшāt тāйлāt. Ар хуят атум пувлупсāt эвāлт сурма питлāt. Юхи хāщум олātн кертāң мира грипп мēш эвāлт прививка доньщлāt, шит пāты шимл хуят мēшитлāt. Ши тухалпи дыв клещевой энцефалит эвāлт прививка верлāt. Хēлум тāл вāнты нявремāt тәрум пāты витаминātн мālлўв.

**Людмила
СПИРЯКОВА**

ВЭЯТН ШИ ОЛЃЃЃН

Тām пельница пāты мет вән нўша – шит мосты тохтўр антēm. Болчары кертāң айлат ёх ищи непекāна йиты юпийн юхды āн керлālāt. Вантэ, лыведа имухты вэлты хот мосл, ши тумпийн ай тылāщ вух сухуптāды. Кертāң кēщайт лекшитты хуятātа хот омāсты нētлāt.

Рэт яснәт вәндтәты ләңхаләт

Лыпәт енумты тыләшн финно-угорской студентәт вәйтантупсыя янхум айдәт җх Ёмвошн правительство пресс-служба хотн айкед хәншты җх пида вәйтантыйдсәт.

Вантә, кимәт пүш арсыр мұвәт эвәлт студентәт финно-угорской вәйтантупсыя Марийской государственной университета Йошкар-Ола воша әкмийдсәт. Шив 235 студент няврем Россия, Финляндия, Венгрия, Чехия па Германия мұвәт эвәлт юхтыйдсәт. Лыв рәт яснәт елды тәты, йис моньшәт па пұтрәт әкәтты, этно-

графия, археология па образование верәт оләңән пұтәртсәт.

Югра мұв эвәлт Ёмвош технолого-педагогический колледж хуша айдәт җх хәнты ясәңа вәндтәты не **И. Молданова** студент нявремәт пида шив янхәс. Лұв яснәд ширн, тәмәш вәйтантупсәт шеңк мосләт. Лыв арсыр хурасуп мир вәдупсы шуваләләт.

Ин юхтылум җх мари җх ясәң па культура верәт оләңән уша версәт. Рәт ясәң хәнтәт па вухаләт күтн вера тәруптәты пйтсәт. Ши эвәлт Мордовия, Удмуртия па Марий Эл хуша вәдты айдәт мир ищи дыв ясәңдал атма тайләләл. Ши пәта йицпа енумты нявремәт рәт ясәңа вәндтәты мосл.

Ёмвош технолого-педагогический колледж хуша вәндтыйдты эви **Н. Парамонова** Марий Эл мұвн хәнты ай нявремәт вәдупсы дәвәлман тайты верәт оләңән пұтәртәс.

Югорской университетн вәндтыйдты неңе **В. Кивелева** финно-угорской студентәт вәйтантупсыя пұтәртәс, муй иты вухалә җх ширн мұв тывәс.

Ас-угорской институтн рәпитты айдәт эви **Т. Бахтиярова** ай павтәс:

- Ма лозьвинской вухалә мир ясәңән словарь непеке ләшәтлүм. Ин кәт шурәс кем ясәң әкәтман тайлүм. Ши пәта мәнәма хәләнты әмәш вәс муй иты па финно-угорской хәннехәйт рәт ясәңдал тәриман тайләләл

Ульяна ДАНИЛО.

Айдәт мир вәйтантупсы

Ас нопәтты тыләшн Москва вошн айдәт җх «Финно-угорской мирәт оләңән уша верты кеши немасыя ләшәтүм утәт» научно-практической лұнтупсыя әктәшийдсәт.

Югра мұв эвәлт шив Ас-угорской айдәт җх янхсәт. Шит О. Сопочина, М. Кечимов, Е. Молданова па А. Иштимирова-Посохова. Иса Россия мұв вошәт па Финляндия па Эстония эвәлт ветьяңкем айдәт җх шәта вәс.

Кәт хәтл мәр әктәшүм җх финно-угорской мирәт оләңән уша верты кеши немасыя ләшәтүм лұнтупсәт хәләнтсәт па ши оләңән күтәдн пұтәртсәт.

Ижевск вошн вәдты не **Дарали Лели** Удмуртия мир лапка оләңән айкед тәс па пұтәртәс, муйсәр йилуп пурмәсәт лыв тыныләт. Кудымкары вош эвәлт юхтум не **Н. Отинова** йилуп ширн ёнтум коми-пермяцкой мир ләмәтсүх оләңән ясәң тәс. Йошкар-Ола вошәң хуятнәң **А. Сазонова** па **А. Захаров** «Аудиогид по Республике Марий Эл» оләңән пұтәртсәңән. Дәдн интернетн

английской, рұш па мари яснәтн щимәш вер ләшәтты, хута кашәң хәннехә Йошкар-Ола вош вулаң па әмәш тәхет оләңән уша ат павтәс. Югра мұв Когалым вошн вәдты айдәт хә **М. Кечимов** пұтәртәс, хути мосл финно-угорской мирәт арәт ияха әкәтты па арәң диск ләшәтты.

Елды мұвтел финно-угорской айдәт җх оса тәхия лунум хуятәт мирхота әктәшийдсәт. Лыв XII-мит конгресс оләңән пұтәртсәт, мәта ут вәйт дор тыләшн Эстония мұв Тарту вошн верды.

Вәйтантупсы юпийн Сәрханл районән вәдты айдәт не **О. Сопочина** лупәс: «Вән пәмәшипа, хути нын мәнәм тәм мосты лұнтупсыя вохсәләң. Мәнәма шеңк әмәш вәс арсыр лұнтупсәт хәләнты па сыр-сыр йилуп верәт оләңән уша верты. Ма тәта йилуп ләхәс җх вәйтсум, нәмәсдүм, хути елды и нумәсн финно-угорской мир йис верәт дерамтты питлұв».

Алла ИШТИМИРОВА-ПОСОХОВА
Хәнты ясәңа тулмаштәс
Ирина САМСОНОВА

Владимир Михайлович Куриков нем йиңка сашд, мұва сашд. Муртәң хуят шуши мир кұтн вән непек ёша павәтл. Тәм хәнты ай кәртыенән енмум ики вән учёной доктор нем тайл.

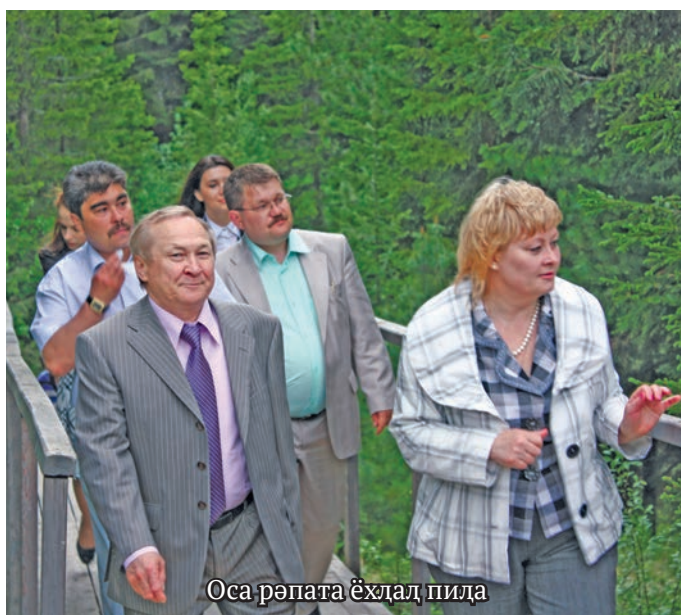
Күрәк ёхдән әр пух

Поднавәт учителят пида

Ас пұңәл ай вошие-нән 1956-мит одн Михаил Семёнович па Мария Ивановна эви опраш немд Молдано-ва Күрәк ёх хотн ай пухие сема питәс. Ащелн, әңкелн нуви Тәрума юхтум няврем Владимир немн мәсы.

Айдат пухие Вова Куриков 17 тәда юв-мәдн колхозн кәр әльляты кочегар рә-патая кұншемәс. Лұв әшколайн яма вәндтылдәс, щипәта елды вән непекәңа йиты вера ләңхәс. Щиты мәр мәнум юпийн 1974-мит одн Тюменской государственной университет-а экономической факультета вәндтылты вўянтәс. Вәндтылты няврема вух, алпа, ән тәрмиләс. Щипәта Владимир тўт хәрәтты тәхийн рәпитәс. Щәта яма капәртмәд пәта «Отличник пожарной охраны» немуп мойдупсы йн катлуптәсы. Имудтыйн 1979-мит одн йис Күрәк ёх пух вән непекәңа йис.

Оса рәпата ёхдал пида

РӘПАТА ВЕРЛӘД

Университет ет-шуптум хәннехә Ёмвошн окружной исполком хуца рәпитты питәс. Кашәң рәпата Владимир тәса па яма верәс. Оләт сора мәндәт. Имудтыйн 1989-мит одн Ёмвош окружной исполком кәша хәйн Александр Васильевич Филипенко па культура верәт әхтыйн рәпитты щира Владимир Куриков

вохсәдә. Тәта лұв Северный фонд немуп ут оләңән непекәт ләшәтәс. Щәлта шуши мир экономика па культура верәт әхтыйн комитет кәшая пунса. Елды 1990-мит одн Владимир Михайлович

институт верумн нәтәсәс. Әхәт 1994-мит одн Владимир Михайлович Россия мұв президент Борис Николаевич Ельцин Ёмвош округн нәтты хәя пунса. Щипурайн лұв мет арсыр рәпата верәс.

Каркам хәннехә ар вер тайл. Тәм хуятәв экономической наукайт вән учёной доктор нем ёша павтәс. Щәлта 2009-мит одн высшей Аттестационной тә-хийн арташты ёх Владимир Михайлович Куриков профессор немн юкантсәд. Лұв Сәрханд государственной университетн учёной непекәт нявремәта хәншты нәтл. Күрәк ёхдән әр пух 60 мұлтас арсыр непек хәншәс. Щитумпи «Югра дылчуптәты» тәхийн рәпитл.

Владимир Михайлович хәнты мирд кар-ща алумсәдә, сема питум мұвд па йис Күрәк ёх рәтл вәлупсы хұват тўңщираңа, вәшәңа вәдман па рәпитман. Күрәк ёхдән әр пух шәшты әшд вўтәң, верум верл ар.

Ин лұв Ёмвошн Ирина пидыел па Наталья эвиел пида вәд. Округ дума хуца рә-питл.

Дантәң Ас, хўдәң Ас пұңәлн сема питум икия мўң, «Хәнты ясәң» газетайн рәпиты хуя-тәт, вўщайң ясәңәт китлұв. Ешәк Владимир Михайлович! Нәң сема питум хәтләнә лупты ләңхалұв. Уяңа, пицәңа ар ол нәң вәда. Енмум мўвиенән, Емәң Ас йиңкиенән елды шәшты әрн ат мәдйин!

Хўв йис, хўв нәпәт, тынәң хәннехуятәв!

Ульяна
МОЛДАНОВА

Удмуртия мўвн ăктăщсăт

Лыпăт тыдăщ 8-12-мит хăтлăтн Удмуртия мўвн халум вулаң вер мăнăс: VI-мит финно-угорской хур вўты хуятăт вэйтăнтупсы, «Удмурт дунне» немпи газета сема питум хăтл вўш эвăлт 100 ол постаты вер па Россия мўвтел финно-угорской айкелăт хăншты ёх VII-мит мирхот.

ФИННО-УГОРСКОЙ ХУР ВЎТЫ ЁХ VI-МИТ ВЭЙТАНТУПСЫ

Лыпăт тыдăщ 8-мит хăтлăн Дебёсы керт пўнăлн лэщăтум «Золотая подкова» немпи довăтн яңхты хăра Удмуртия, Мордовия, Марий Эл, Башкортостан, Пермской, Коми, Югра па Ямал мўвăт эвăлт хурăт вўты хăннехуятăт ăктăшийдсăт.

Сырыя хурăт лэщăтты ёх довăт арсыр ширн хўра вўсăт па дов шăншăн яңхсăт. Удмурт мир летут-яньштут левман юпийн мойң хуятăт йис «Сибирский тракт» немпи пурмăсăт ăкатты па шавиты тăхия тэсыйт. Щи тумпийн мўңева пуртартсы, муй пăта ар ол юхды Екатерина II хоними тăм яңхты-мăнты ёш Государева немн пунсăлэ.

Щăлта хўрăт вўты хуятăт Удмуртия мўвн вэдты мет ям па эмăщ сыр-сыр йис пурмăсăт верты хота тэтлэсыйт. Вэн па ташăң хотн финно-угрăта вандтăсы, муйсăр хурамăң пурмăсăт тунты, юх, турн, щăшкан па па утăт эвăлт йис верăт яма вэты хăннехуятăт лэщăтлăт.

Щи юпийн хўрăт вўты ёх Дебёсской

район кэща ики А.С. Иванов пида вэйтăнтыйдсăт. Андрей Серафимович айкел тэс, хутыса Дебёсской районăн мир вэд па рэпитл. Юхды иньщăссы, Удмуртия мўвн ăшколайтн па хăтл мър пушхиет вантман тайты хотăтн рэт ясăна вэндтăдыйт муй ăнтэ? Уша йис, ар пелăк ăшколайтн удмурт ясăна вэндтăды. Щăлта кэща хеев пуртăртăс, муйсăр вэйтăнтупсэт, лўңтупсэт «Литература ол» пăты лэщăтдыйт.

Едды мўң емăң Байгурезь немпи репа тэсыюв. Щăта йис ширн вой ведпăслăты емăң вер вандтăсы, Чепца юханăн па Байгурезь немпи карăщ сăңхумн пойкащăсўв. Щи юпийн кашăң мойң хуята кумыш йиңк ёша катлуптăсы па карăщ репа хэхăлман нух мăнты мосăс. Щи йиңк йира ăн шэшмум хуята, вантэ, едды хăннехэ вэдупсыйн ям па тэс нумсăт иса тывлăт. Ёхăт хăтл арсыр мўвăт эвăлт юхтум хўр вўты хуятăт Ижевск воша тэсыйт.

Лыпăт тыдăщ 10-мит хăтлăн «Удмурт дунне» немуп йидуп энциклопедия непек мира вандтăсы. Тăм киника эвăлт кăт

шурӑскем хӑннехӑ
олӑнӑн уша верты
рӑхл. Дыв арсыр олӑтн
«Удмурт дунне» газе-
тайн рӑпитсӑт.

ФИННО- УГОРСКОЙ АЙКЕЛӐТ ХӐНШТЫ ӐХ VII-МИТ МИРХОТ

Щи юпийн арсыр
тӕхет эвӑлт юхтум
финно-угорской айке-
лӑт лӑшӑтты Ӑх VII-мит
мирхота ӕктӑшийлсӑт.
Тӑта путӑртсы, муй
ширн йилдуп вӑлупсийн
финно-угорской айке-
лӑт лӑшӑтты хуятӑт
вӑллӑт. Мосл ястӑты,
Россия мӱвн финно-
угорской 60-кем газета
па журнал есӑлды. Рӑт
ясӑн, йискультура верӑт
елды тӑты пӑты рӑт
ясӑтн хӑншум непекӑт
шенӑк мослӑт. Елды
кашӑн газета муй па
журнал кӑша хуят
айкел тӑс, хутыса дыв
мӱведн рӑт ясӑнӑн
айкелӑт лӑшӑтлӑйт,
муй ширн грант вух
нӑтупсӑт ӑша па-
вӑтлӑйт па муйсӑр
давӑрт суртӑт тӱң-
матлӑйт. Ар пелӑк
хуятӑт лупсӑт, хуты
мет сыры мосл айдат
хуятӑт айкелӑт лӑ-
шӑтты вера яма
вӑндтӑты, тӑп щи пу-
райн финно-угорской
непекӑт елды вӑлты
питлӑт. Шӑлта пу-
тӑртсы, Россия мӱв
айкелӑт хӑншты Ӑх
поступсы нух йил-
патты олӑнӑн, лӑдн
финно-угорской
айт лӑшӑтты мира
кеншӑк сыр-сыр да-
вӑрт суртӑт тӱңматты
ат вӑс. Интернетн
рӑт ясӑтн немасыя
сайтӑт верты. Шӑлта
юхи хӑшум олӑт иты
и газета есӑлды, хута
арсыр мирӑт вӑлупсы
олӑнӑн лӱнӑтты шир
ат вӑс. VIII-мит щимӑш
вӑйтантупсы Югра
мӱв Ӑмвошн верты нӑ-

мӑсды. Елды финно-
угорской хурӑт вӱты
Ӑх семинар Коми-Пер-
мяцкой мӱв Кудым-
кары вошн лӑшӑтды.

«УДМУРТ ДУННЕ» ГАЗЕТА 100 ОЛ ПОСТӐС

Етн педа вӑн якхот
пӱншы. Мойӑа юхтум
мир «Удмурт дунне»
газета 100 ол постӑсӑт.
Тӑта ӑмӑш якӑт вант-
сӱв, арӑт хӑдӑнтсӱв.
Мосл ястӑты, 1915-
мит одн мет олӑн «Уд-
мурт дунне» непек
етӑс. Щи пурайн газета
«Войнаысь ивор» нем
тӑйс, мӱң ясӑева
тулмаштӑты ки –
«Ладясты Ӑх айкел».
Ладьн вӑлты хуятӑта
щи непек вӑн ӧр па
елды вӑлты шир мӑс.

Мосл лупты па и
вер олӑнӑн, вантӑ,
«Хӑнтыясӑн» па «Луима
сӑрипос» газетайӑн
хуши рӑпитты Ӑх ишӑк-
ты непекн катлуптӑ-
сыйт. Дыв кӑсты ширн
«За лучшую серию фо-
торепортажей о на-
циональных традициях
финно-угорских
народов» верн кимит
тӑхия питсӑт.

**Ирина
САМСОНОВА**

Сэрхәндл кэрт воша ювмәд вүш эвәлт 50 оҗ мәнәс, щит пәты тәм оҗн лыпәт тылҗщ 7-мит хәтлән «Соцветие» немпи XVIII пүш арсыр мирәт фестиваль лэщәтсы.

Сэрхәндл вош мойләсы

Емәңхәтл щиты оҗнитсы: арсыр мирәт 18 оса тәхи па ариты-якты яң тәхи ех ияха якты питсәт.

Емәңхәтл тәты ех лупсәт, тәм фестиваль щит пәты лэщәтсы, хуты тәм оҗ – Югра мұвн вәдты арсыр мирәт йис верәт, культура елды лавәлман тәты оҗ немн пунсы.

Сэрхәндл вош кәща **Дмитрий Попов** әкмум еха ям вүща ясәң лупәс:

– 50 ола йис щи пура вүш эвәлт, хән Сэрхәндл воша йис. 50 оҗ юхды тыв тарум ищьки увәс мұвева арсыр тәхет эвәлт мир вошәт омәсты ех юхтыйлсәт. Лыв әрдал унтасн ин мұң щимәщ хурамәң вошн вәлдүв. Мет сыры мұң – Югра мұвн мир, Сэрхәндл вошәң мир, тәп щи юпийн па тәхет эвәлт юхтум мир.

Щи юпийн лүв йис верәт, культура мет яма лавәлман тайты оса тәхет кәщайта ишәкты непекәт мойләс. Әмәщ вантты вәс, хуты щи ех кұтн Сэрхәндл вошәң «Югра лыднуптәты» тәхи кәща не Валенти-

на Шадрина вәс. Вантә, лүв әрл унтасн Сэрхәндл вош па район хұваттыйн шуши мирәт емәңхәтләт, арсыр вантлупсәт лэщәтлүйт па нұшайт тұңматдыйт.

Ям аратшос мәр «Мұң ияха!» немпи якты-ариты хәр мәнәс. Мойң еха мет мәстәс, хутыса «Тром ёван мокут» («Тром-Аган кәртәң нявремиет») әвет-пұхәт арисәт па яксәт. Щи әмәщ вера лывел М.А. Швейд вәндтәд. «Тень эмигранта» немпи этно-рок группа па щәта ариты хәнты не Вера Кондратьева хурамәна арийс. Вантә, лыв әмща катра па тәм пура хәнты ар сувәт ияха кәрәтман ариләт.

Хәтлән хәтлән камн арсыр мирәт лыв культураел альсәт. Сэрхәндл па мойң ех веритсәт лыв вәлупсәд олаңән уша верты па арсыр верәта вәндтыйлды. Хәнты па вухаль верәнтты ех мойң хуятәт тунты, юх эвәлт арсыр мосты пурмәсәт верты, сәк эвәлт хурамәң турлопсәт кәрәтты вәндтәсәт. Чуваш мир аль-

сәт, муй ширн лыв мой лэщәтләт, Кавказ мирәт мет така яксәт. Няврема́та әмәщ вәс арсыр юнтутәтн юнтты. Щи тумпийн мойң ех веритсәт уша верты, муйсәр нарэсьохәт, хот пурмәсәт па ан-сәнәт

арсыр мирәт тайләт. Фестиваль пурайн пурмәсәт тыныты хәрәт рәпитсәт. Мосл лупты, «Созвездие» фестивалын олаңмит пүш Сэрхәндл вошәң казакәт лыв культураел вандтасәт. Щи тумпийн арсыр мирәт лыв епләң детутлал альсәт. Ар хуята хәнты лытупән, армянской лаваш, хәтань баурсаки нянят па па детутәт мәстәсәт.

Фестиваль сухнум пурайн арсыр мирәт оса тәхет кәщайт «Ләхас сәм» ута ермәк сух йирсәт па Сэрхәндл воша мойләсәт. Щиты, адпа, мирәт лупсәт, хуты елды ищиты лыв кұтелн дәхсәңа вәдты питләт.

Людмила
ЛОНГОРТОВА

Äшколайн пурмәсәт шавиты хот йит вәд

1989-мит одн Касум äшколайн пурмәсәт па непека́т шавиты хот пұншы. Щи пурайн вәндтәйдты хот кәщя Николай Федорович Литвинов вәс. Софья Каксина нәмәсл, щи хә музей верты нумәс павтәс па щит дэщәттә Валентина Михайловна Вокуева па Евдокия Петровна Истомина пойкащәс. Дын щи вер версаңән па әхәт ар од музейн рәпитсәңән.

2011-митодвүшәвәлт щи хот йит кәщя **Софья Максимовна Каксина** йис па путәртәс, муйсәр непека́т па пурмәсәт щәта нух шавиман вәдләт.

– Ветсот мултас пурмәсәтәтә вәд, щит хәнты па сәран дәмәтсухәт, хәнты па рұщ анәтсәнәт, юнтутәт, хот пурмәсәт па пасыр утәт. Тәм пұш кәртән полицейской хл Иван Канев пәтрәнәт, карты миләт тыв мәс. Щитәт айдат ёх Вязьма вош пұңәдн мұв илпиш вәйтсәт, хута Вудәң Отечественной дәдн советской ёх немщәт пида дәдәссәт. Тәняд Наталья Михайловна Авдони́чева вухәң хир мұңева мәс, щәта непека́т па щел вухәт вәсәт, щитәт күтн XIX-мит йисн тәюм утәт ищи вәсәт.

Тәм хотн йитн урокәт ищи вәдләдәт. Сыры Евдокия Петровна нявремәт география па шуши мир культура верәта вәндтәс, Галина Алексеевна эвет-пұхәт

пәты рәт ясәң урокәт верәнтәс. Интум шуши мир культура ай ёх Максим Сергеевич Чепаченцев вәндтәд, ма дывед хәнты ясәңа вәндтәдүм. Мосты пурайн музейн вәдты пурмәсәт, хурәт па непека́т нявремәта вәндтәдүв.

Экскурсияйт әшколь-ника́та тәта ищи верәнтлүв, тәм пұш тәндуп тыдәщ 23-мит хәтәдн Касум мұв эвәлт армия яңхум ёх олаңән дыведа путәртсүв. Ас нопәтты тыдәщ яртъяңмит хәтәдн «Книга Памяти» немуп непека́т посн Вудәң Отечественной дәдн дәдәсум Касум ёх па щи пурайн юдн тарма рәпитум мир олаңән нявремәта ай павәтсүв. Нуви сәңхум вош эвәлт ванән вәдлүв па щәдсаты нәдәм мойң ёх кәртәва юхтыйдләт, дыв мұң музейн вантты ищи дәңтәйдләт. Ипұш округев эвәлт кәртән па вошәң кәщяйт тыв юхтыйдсәт, ванкұтды кәщя хотәтн рәпитты мир тәта вәдләдәт. Японияэвәлтмұңмирэв вәдупсы вәндтәты не юхтыдәс, идәтн Вүдең мир емаңхәтәдн Германия эвәлт айдәт хуятәт вәсәт. Щитәт худыева әшколаев музея дәңтәйдсәт. Тәм пұш Тюмень эвәлт телевиденияйн рәпитты

ёх вәсәт па тәм хот йитн Галина Алексеевна Обатина кинәя вүсәт.

Пурмәсәт тумпи арсыр непека́т әкәтлүв, атәлт паята шавиман вәдләт әшкола кәщяйт, завучәт, нявремәт вәндтәты ёх па Касум әшкола етшуптум мир непека́т. Щәлта «Нумсәң ёх» па Стефан Саровской немуп Тәрум хот олаңән непека́т вәдләт, советской па российской армияйн вәдүм хәйт олаңән. Итәх папкайт хуши Галина Алексеевна Обатина, Анна Николаевна Канева, Евдокия Петровна Истомина па Валентина Михайловна Вокуева олаңән газетәтн хәншум путрәт, дыв хурдал па ишәкты непека́д пунман вәдләт. Интум кашәң учителя нәдам лупдүм, дәдн музея рәпәтаел олаңән непека́т ат мәдәт. Щәлта тәта шавиты пәты дывед немасыя хура вүдләм.

Нявремәт хәншум хурәт ищи тыв әкәтлүв. Лұңән Касум вошәң мир семьяйта хурдал вантты дәңтәйдлүм, әхәт щитләд па музей вүдләм. Интернат эвәлт худна непека́т музейн әнтәм, интум дәңхәдүм щив яңхты па

щәта рәпитты ёх музейн мосты утәт мәты партлүм. Пурмәсәт па непека́т әкәтты рәпәта мәнәма әмәщ, сәмема мәстәд. Пәмәщипа Валентина Михайловна Вокуева, хәнты дүв мәнәм щит верты хұщәдлә. Тәрум пәты музейн рәпитлүм, В. Вокуева па Е. Истомина сыры ищи тәта вухды рәпитсәңән. Ма щиремн, хуята мосд тәм рәпәта верты, дәдн тәта вәдты пурмәсәт па непека́т әхәт мирн ат вантсыйт. Мосәң, интум нявремәт кашды вәдләт щитәт вантты. Хән 30-40-кем ода йилдәт, щи пурайн дыведа әмщә питд щитәт шивәдәты.

Марина Михайловна Шевелева пида ипұш «Книга Памяти» непека́т дәщәтсамн па есәдсамн. Интум Касум әшкола олаңән киника верты дәңхәдлүм. Нумәс тәйсәмн әшколаев 80-мит ода ювум пурайн щит есәдты. Ан тывәс щит верты па тәм лұңән щи киника етшуптәдәмн хәншты, әхәт щит есәдтыя вух кәншлүм.

Тынӑң Реональда Степановна, сема питум хӑтлӑн пида!

Лапӑт Тӑрум, хӑт Тӑрум ортум мӑвн сема питыйлмен, ширн хӑнтӑт пӑты ям верӑт

верлӑн: культураев тӑсӑн, хӑс мултас ол хӑнты яснуп газета хуща арсыр вулаң верӑт, хӑнты мир вӑлупсы, нӑшайт па па мосты верӑт олӑңӑн хӑншлӑн, щит пӑты хӑнты мир эвӑлт вӑн пӑмашипа луплӑв. Ищи саты, ешӑк Реональда Степановна, нумсӑн елды ат лӑрпийл. Тухлӑң ики аки нӑңена ӑр, щом ат мӑл па давлӑман ат тайдыӑн.

**«Хӑнты ясӑң»
па «Луима сӑрипос»
газетайӑңӑн
рӑпитты ӑх**

Тынӑң Реональда Степановна! Нӑң сема питум хӑтлӑнӑн мӑң нӑңена ям ясӑң китлӑв: «Тӑлаң ӑш, тӑлаң кӑр!» Ям вӑща ясӑң китлӑт нӑң рӑтлӑн, щит Тӑкьякӑң эвӑлт Матвей Романович Гришкин, Белоярской эвӑлт А.А. Гришкина, О.М. Сайнахова (Гришкина), О.Д. Черткова (Каксина); нӑң пидӑна вӑндтылум эвӑт: М.Д. Шакирова (Каксина), М.И. Малых (Гришкина); вош эвӑлт рӑтӑн: А.А. Мазур (Гришкина), Л.М. Гришкина, Л.Г. Лельхова (Ользина), И. Чувашова,

М.М. Гришкина; Югорск вош эвӑлт В.А. Волченко (Мазур); Тюмень эвӑлт Р.А. па Е.А. Гришкинӑн, А.Н. Гындышева па па хон пелӑк Болгария мӑв эвӑлт Р.С. Йорданова (Ользина).

**Альбина
ГРИШКИНА,**
Нуви сӑңхум вош

Йис дерӑт олӑңӑн кӑсупсы

Ас нопӑтты тылӑщӑн уша йис, мӑта айлат ӑх вӑн «Родовое гнездышко» немпи рӑт дерӑт олӑңӑн хӑншум путрӑт па рӑтӑт олӑңӑн китум хурӑт олӑңмит пура кӑсупсийн нух питсӑт. Тӑм кӑсупсы Ас-угорской айлат ӑх тӑхи кӑща лӑңкӑр не Алла Иштимирова-Посохова лӑщӑтӑс.

Артадӑты ӑх китум рӑпатӑйт арсыр ширн нӑх вантсӑт. Сырыя дыв лӑңхасӑт, лӑдн хӑншум путрӑт па китум хурӑт щиты лӑщӑтман вӑсӑт: метарайкелрӑтолӑңӑн, путрӑт, хурӑт; муйсӑр йис непекӑт тайсӑт - документӑт, пишмайт, рӑт ӑх путрӑт; муйсӑр мирӑт эвӑлт рӑт тывӑс па хуйтат рӑт эвӑлт мет вулаң хуйтӑта вӑсӑт; муй ширн рӑтӑт па опращнемӑт тывсӑт; мет ӑмӑщ путӑр рӑт олӑңӑн.

«Миг и вечность» немпи хурӑң кӑсупсыя 32 хур китсы. «Родовое гнездышко» путрӑң кӑсупсыя 22 рӑпата лӑщӑтсы. Щӑлта уша

йис, мӑта айлат ӑх нӑх питсӑт. Лывел Ёмвошӑң В.А. Игошев немуп хотн тынӑң мойлупсӑтн па ишӑк непекӑтн мойлӑсыйт.

Вӑйтантупсыя немасыя шуши мир непекӑң па учӑной ӑх вохсыйт. Щит хӑнты мир поэтесса ими М.К. Волдина, учӑный ӑх Т.А. Молданова па Т.А. Молданов, Е.А. Нӑмысова. Дыв лупсӑт, лӑдн айлат ӑх елды ищисаты шуши мир рӑт йис дерӑт олӑңӑн уша ат версӑт.

«Миг и вечность» кӑсупсийн «Йис хур» немн **Анна Самбиндалова** нӑх питӑс. «Рӑт ӑх хур» верн **Анжелика**

Коновалова олӑң тӑхи холумтӑс. «Мӑвев-йиңкев няврем» немн **Нина Тӑвли**на нухпитӑс. «Рӑт хот» ширн **Наталья Ачимова** олӑң тӑхи вус. Немасыя мойлупсы **Анжелика Орехова** ӑша катлуптӑс.

«Родовая летопись» немпи кӑсупсийн «Ма рӑтем - ма ӑрем» немн 19-25 олӑт луват айлат ӑх эвӑлт олӑңмит тӑхия **Александра Алгадьева** питӑс. 26-35 олӑт луват ширн олӑң тӑхи **Евгения Самохвалова** вӑс, кимит тӑхия **Наталья Ачимова** питӑс па хӑдмит - **Юлия Гришкина** павтӑс.

«По следам предков» немн 26-35 олӑт луват олӑңмит тӑхи **Наталья Мешалкина** вӑс.

«Гордость моего рода» верн 14-18 олӑт луват айлат ӑх эвӑлт **Алексей Зеленов** олӑң тӑхия питӑс, кимит - **Ева Сайнакова** па хӑдмит - **Андрей Самсонов** вӑсӑн. 19-25 олӑт луват

ширн олӑңмит тӑхия **Елизавета Проскурякова** питӑс. 26-35 олӑт луват хӑваттыйн олӑң тӑхи **Елена Капитанова** вӑс.

«Случай в лесу» немн 19-25 олӑт луват айлат ӑх эвӑлт олӑңмит тӑхия **Виктория Молданова**, кимит - **Александра Алгадьева** питсӑнӑн.

14-18 олӑт луват айлат ӑх эвӑлт немасыя мойлупсы **Иван Гаврильчик** мойлӑсы. **Пётр Молданов**, **Оксана Вадичупова** па **Мария Федоркив** ищи ишӑк непекӑтн кӑтлуптӑсыйт.

Мосл ястӑты, «Родовое гнездышко» немуп мойлупсы 2015-мит ол лыпӑт тылӑщ 15-мит хӑтл вӑнты рӑпитты питл. Интӑм кашӑң хӑннехӑ, кӑш айлат хӑ муй не, кӑш вӑндӑта ювум хӑннехӑ лӑщӑтум путрӑт па хурӑт китты веритлӑт. Мудты иньӑсӑсупсӑт тайлӑты ки, интернетн <http://vk.com/ignugra> хӑват уша верты рӑхл.

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Шимәш нем научно-практической мирхот тайс, мәта ут «Торум Маа» музей хуща Ас нопәтты тыләш 25-29-мит хәтләтн мәнәс.

Тәм мирхот ләшәтты җәсәң ширн, тәта уша верты рәхәс, муй олаңән йистелн хәнтәт па вухаләт нәмәссәт арсыр ушхуль па нумсәң юнтутәт верты пурайн.

Хәнты па вухаль юнтутәт

Олаңмит хәтлән арсыр учёныйт йис хәнты юнтутәт олаңән научной путрәт лүңәтсәт. Мирхотн әнтәтәп Ёмвошәң непекәң җәсәт, ши тумпийн Томск вош эвәлт иши учёныйт юхтыйлсәт. Томской государственной университетн рәпитты исторической наукайт докторне О.М.Рындина нумсәң непек хәншәс, хути йистелн хәнты па вухаль мирнән лыв ширәдн, лыв нумәсдәл ити, йис путрәт, моньшәт ити юнтутәт верләт. Ши олаңән елды путәр тәс О.М.Рындина пида рәпитты томской учёной не Н.В.Золотарёва. Тәм мирхот иса учёныйт юнтутәт олаңән нумсәң непекәт лүңәтсәт.

Научной мирхот

юпийн «Юнтәтн юнтты юнтәң җәх» немпи вандтупсы пүншы. Тәта «Торум Маа» па Ёмвошәң хәнтәт Лозямовәт, Нёмысовәт, Кондинәт, Лапинәт па Решетниковәт хоттел җәх юнтутәт вантты рәхәс. Тәта юнтутәт, ай ан-сәнәт, арсыр сукнюр па пурмәсәт вәсәт. Тәм вандтупсы вәйт дор тыләш 10-мит хәтлән вәнты рәпитты пилт.

Әхәт вет хәтл мәр камн хәнты-вухаль мирнән арсыр юнтутәт верты вәндтәти хәрәт рәпитсәт. Тәта юхтум мир шәшканәт, лүвәт, юхәт па па утәт эвәлт юнтутәт верты вәндтәсийт. Тыв округ арсыр тәхет эвәлт верәнтты җәх юхтыйлсәт, щит увәс, Ас па хәтл етты пеләк хәнты па вухаль сорни җәшпи җәх.

Мүңева, округ шуши мирнән газетайнәнән рәпитты җәх әмәш вәс, хути «Луима сәрипос» газетайн рәпитты айкеләт әкәтты не Галина Кондина иши мойң җәх вухаль мир «совт» ай воньшуп па «апа» ай онтуп верты вәндтәс.

И хәрн ма Ёмвошәң верәнтты хә **Валерий Шульгин** шиваләсум. Лүв нымәл верәс, ма иньшәссум, муй мет лавәрт тәм верн? Юхды лүв щиты лупәс:

– *Мет лавәрт – щит нымәл пәти сохәл нух алумты. Щит пәти сохәл еша каврум йиңкәң тайты мосл, ши юпийн муй ширн ләңхалән – щиты нух алумты веритлән. Ин ма шивера вәндтәти пилтум. Ма айтелн Кушеват кәртән енуммемн ши вера ащем, аңшәщем, шәтшәщем эвәлт вәндтәтйисум. Ши тумпийн мин Рудольф Васильевич Меров пида мойң җәх йиңкәлты юх, ләп, әхәл, нюл па па утәт верты вәндтәти пилтум. Мәнәма әмәш, хән ма җәшләм эвәлт хурамәң пурмәстывл. Нәмәсдум, хути нявремәта иши әмәш пилт олаңмит пүш мулды җәшн верты.*

Верәнтты җәх арсыр хәрәтн мойң җәх па нявремәт арсыр юнтутәт верты вәндтәсәт, щит Зоя Лозямова, Альбина Ярсомова, Яков Тарлин, Галина Волдина, Надежда Гришкина, Валентина Саратина па па хуятәт.

Эвета арсыр аканят верты мет әмәш вәс. Щит Юган юхан хонәңән вәдты ювәртты акән, васы нюл эвәлт акән, даңки сук эвәлт акән. Аканят пәти хурамәң ләмәтсукхәт җәнтсәт. Пухәт икет верәт пелы сәмәңәт, лыведа юнтты щира әхәл, кеши, сотуп, ләюм верты әмәш вәс.

Сорни җәшпи хә Яков Тарлин эвет па пухәт мутрайң юнтутәт верты вәндтәс.

Мәнәма мет әмәш вәс вантты, хути са верәнтты җәх күтелн иши вәндтәтйисәт. Лыв щиты лупләт: «Иса пурайн вәндтәтйилты мосл». Мирхот сукнум юпийн тыв юхтум хуятәт вәндтәтум вер олаңән «Сертификат» непек җәша павәтсәт. Ши тумпийн лыв вет хәтл мәр верум утләд «Торум Маа» музея мойләләт.

**Людмила
ШУЛЬГИНА**

Арсыр рэпатайт вантас

Нуви сәңхум район Ваньщавәт кәртән тәса ёнтәсты ханты ими Галина Герасимовна Молданова вәд. Лұв хурамәң ернасәт ёнтәд. Кашәң ай па вәншәк юдые тәм не каркам ёшәт мухты, хурамәң хәнши иты, сора-сора ед шәшмәд па щиты щи хәннехә тәйты ермак муй әд сүх эвәлт ёнтум әмәщ ернаса тывәд. Ваньщавтән вәдмемн, ма лұв пидәда вәйтантыйлдсум па путремәсум.

- Галина Герасимовна, мәта тәхийн нәң сема питсән па муй щирн ай пура олдән мәнсәт?

- Ма Ямал педы хәр нөрүм мұвн сема питсум. Щи пурайн, вантә, әңкем-ащем Ваньщавәт колхозн тәюм вұды ташәт да-вәдман яңхсәңән. Әхәт сема питум непекем хуши хәншы, хуы ма Ваньщавтән тәм нуви тәрүм адтән юхәтсум. Мұң щатыщәщев ики па пуляң рәт ёхлұв ищиты худыева йис пурайт вұш эвәлт вұдең хуятә-та вәсәт, и лотн ән омәссәт па иса тывелд-тухелдт вұдыдал пида касәдман яңхсәт. Әңкем шеңк хұв ән вәс. Хән лұв әнтәма йис, мәнема 23 ол тәп питәс па щит пәта лапәтмит ода ювұм апщиём ма щи елды педы енмәлтсем. Щи вер едпийн ма иса нивәдмит ода ювмем вұш вәнта вұды ташәң әхәт кұтн вәсум па енұмсум. Хән

па ащемн Ваньщавәт әшколая вәндтыйлдты тәсыюм, неш, иясәң рұщ щирн ән вәйтсум. Әхәт ищипа тәса щи ясәң вәндтәсум.

- Нәң ащен, алпа, Вудәң дала яңхәс?

- Әнтә. Дала питум пурайн лұв олдәд айшәкәт вәсәт па щит пәта иса, Сталин ики немуп колхоз вұды та-щәт давәдман, щаты-щәщем пида Ямал мұв нөрмәтн яңхәс. Әхәт 1945-мит олдн ащем тәп-тәп 18-мит ода питәс па армияя щи вохсы. Лұв ясәңдал эвәлт уша йис, муй щирн служитум пурайн сырыя дыв снайпер щирәта немасыя вәндтәсыйт, дәдн Япония хон пеләк пида елды даласты. Щиты вәдтәд-холдтәд кұтн щи дала па етшуптәсы. Щәдта ащем служитты олдәд сүхнуптәслә па юхи юхтәс.

Юхи юхәтмәдн ищиты колхоз вұды ташәтн елды рәпитты питәс. Щиты вәдтәд-холдтәд кұтн Ваньщавта, тәңха, яңхәд па ма әңкем неңа тәд. Хоттел хуятәңа ювұм юпийн ащем 13-кем ол мәр вұды ташәт давәдты, әхәт кәщая рәпитты павәтсы. Сырыя, вантә, Ваньщавтән Сталини ики немуп колхоз вәс. Әхәт щи колхоз шеңк ташәңа йис па йилұп «Победа» немн щит пәта мәсы.

- Галина Гераси-

мовна, нын «Победа» колхозән хуши, алпа, вұды ташәт тумпийн пәсты мисәт, ай мисәт, довәт тәй-сыйт па питы вухсарәт хурамәң сүхдал пәта енмәлсыйт?

- Щи пурайн мұң колхозәв хуши 100 мулдаскем пәсты мис, ай мисәт, довәт тәйсыйт. Щәдта 500 питы вухсар немасыя тәта фермайн енмәлсы. Кашәң хоттел хәннехә вет муй хәт дов па кәтдем пәсты мис муй ай мис па ошәт муй щищкүрекәт ищипа юдн тәйсәт. Ар пеләк мұң Ваньщавәт кәртәң колхоз ёхлұв хұд вәдпәсләсәт па государства планәт текнуптәсәт. Вәнтвой вәдпәса, вантә, па яма катләсыйлсәт.

- Нын икисәңән, алпа, ищиты хотәң войт енмәлсыйт?

- Мин икем пида ияха мәнмемн, ищиты кәт пәсты мисәң, ай мисәң, ловнән, пәрщәт, ошәт па щищкүрекәт тәйсумн. Хотәң войлұв пида вера ар вудкемәсұв. Ин па, вантә, шеңк ар вой ән тәйлұв па щит пәта ёнтәсты щир па холумтты питсум. Юхи хәщум оләтн и пәсты мис па ай мис хәщәс па ищипа еша кеншәка вәлупсәв йис.

- Галина Герасимовна, мәта тәхийн нәң сырыя вәндтыйлдсән па хута рәпитсән?

- Ма тәп кұтуп әшкола 1974-мит олдн етшуптәсум па щи юпийн Ваньщавәт кәртәң ай нявремәт давәдты хотән рәпитты питсум. Немұдты тәхия вәндтыйлдты ма елды ән мәнсум. Щиты вәлупсем хұватн садикән арсыр рәпатайт версум. Ай нявремәт давәдты хот хошмәдты па кирмәщ

кәртәд алдаты неңа, мет ай пухийет па эвийет пида вулкемәсум нянечка щирн, дыв сүхдал пәсты хуятә, детут кавәртты неңа, воспитателя па кәртәң садикев кәщә неңа па рәпитсум. Муйкем арат сыр-сыр рәпата ай нявремәт давәдты хотн ма иса щи ләщәтсум. Щәдта библиотекайн рәпата тәйсум па кәртәң рұтьщәты хот кәщә неңа рәпитсум. Нивд ол мәр Ваньщавәт администрацияйн мә-нема рәпитты тәхи мушатылдсум. Пенсия мәнмемн, тухләң хоп омәсты лотн па рәпитсум. Щиты щи ма сыр-сыр рәпатайт вантсум па версум.

- Хән па нәң тәмәщ хурамәң хәншийн евтум ернасәт ёнтты питсән, алпа, әңкенән вәндтәсыйн?

- Щит, вантә, иса ай пурайт вұш эвәлт әңкем ёнтәсты щирәт вантсум. Әхәт ма па лұв щирәдн ернасәт муйн ёнтты питсум. Имудты пурайтн иса ән ёнтәссум. Щәдта па хән арсыр шуши мир верәт нух адумты питсыйт, йилпа щи верема сәмә-на катләссум па ин тәм-хәтл вәнта мудты иса ёнтлұм.

Лыпәт тыләщ 23-мит хәтәдн Галина Герасимовна Молданова сема питум хәтл вұш эвәлт 60-мит олдәд постәс. Щит пәта мұң, «Хәнты ясәң» газетайн рә-питты хәннехуятәт, ям вұща ясәң лұведа китлұв па шеңк ләңхә-лұв, дәдн лұв хоттел ёхдал пида тәдәңа па яма елды ат вәс.

Владимир ЕНОВ

Там ханты ими пида ма шуши мират Центр культура хот йитн Нуви сажхум вошн тад товийн вейтантыйлдсум па путремасум. Лув опраш немал Людмила Васильевна Туполева. Велупсы хуватн хоттел ехдал пида Полнават кертан вел па ин юхи хажум одатн пенсия манас па шеңк самана ханты не еш ропатайт лэщатал.

Эмаш вер тайлдум

Лув ясаңдал эвалт уша йис, хути ай пура оддал Тек кертан Суматвош районан мансат. Вантэ, айтедн аңшасел хуши енамс па щит пата ин там-хатл ванта таса па тун-шираңа рет мир ясаңалн путартал. «Лув ма пидема иса кашан хатл мар иса катхушьянмит од вуша ювмем ванта теп ханты ясаңан путартас. Хан па аңкшасем антэма йис, ма аңкем хуши велты питсум. Лув ищиты манем рет ясаңа вандтаслэ, теп антэ щиты, хути сырыя вандтыйлдсум», - лупас Людмила Васильевна манема. Эхат 1967-мит одн лув Тек кертан

ашколая манас. Щи пурайн нявремат вандтаты неан арсыр ентасты ширата па ош пун сух эвалт ханшан вейт муй посат тыйты немасыя вандтасыт. Ай эвия шеңк эмаш вэс щимаш еш ропатайт пида вулкематы па сыр-сыр хураман пурмасыет верты муй шашкан эвалт мулты ентты.

- Л ю д м и л а Васильевна, ашкола юпийн па муй ширн нан елды велты-холты ширен манты питас?

- Ма 1976-мит одн Тек кертан ашкола етшуптасум па елды Емвош медучилищайн ай тохтур неча вандтыйлдсум. Щадта кэча ехдаман Суматвош

пальница я рэпитты китсыом. Еша вэ-сикия мансум па ики-саңан Полнават воша касадсуман. Щи вошн ма арсыр ханты нечат еш ропатаита туншира-ча катдасыйлды пинь-шасум. Ханнехуятат рутышаты хотн муң щит пата немасыя щимаш тахи лэщатсүв, хута етна пелка ияха актэшийлүв па мулты верлүв. Мата не па муй-сарверан хошл, щитиса муң кутевн мултыйн нетлүв муй ямсыева лүведа альлүв. Щит пата ин муң ху-щева аршак верантты не янхты питас. Ма ширемн, шеңк ям, хути Нуви сажхумн шуши мират Центр культура хот тайлүв. Кушкепа тыв пура-пура машинайн юхтыйлды веритлүв па тата рэпитты таса верантты нечатн арсыр еш ропата я вандтэдыов. Итэх хатлатн арсыр мастер - класс атн вөдлалүв па вантлүв, муй ширн шашкан эвалт ернасат муй сыр-сыр лөматсухат хурамана па таса ентты ралх. Щадта па кимит ванлтупсэт пурайн уша паватлүв, хути ош сух пун эвалт ханшан не вейт муй па сыр-сыр пурмасыет ямсыева верты веритлүв. Кашан

ай муй ваншак вер, нумасверман паушаңа-сащаңа лэщатман, ищипа ям па хураман лөматсуха тывты каркам ешналүв мухты шир тайл.

- Ин па па муйсар вер пата Центр культура хота Нуви сажхум воша юхатсан?

- Интата «Мастер го-да» немуп ванлтупсы манты питл. Щит пата ма ищиты арсыр верантты нечат кутн касты питлдум. Тата ма верум пурмасдам ханнехуятата алыты ланхалум, щит: ош сух пун эвалт севум па ханшийн лэщатум не вейт па сыр-сыр посат. Вантэ, ма ар пелак ищипа сухат тыйты вер шеңк амша тайлем. Щит пата велупсы ширемн матты ки тал-телн манал. Ма верум пурмасдам ханнехуятата ки мосдат, щит манема ищиты елды велты-холты кеншака йил. Па па пурайн мет самана мулты лөматсух па еш унтасн верты питлдум.

- Пөмашипа нанена, Людмила Васильевна, там хураман айкелдан пата! Па яма вөда!

Л.В. Туполева эвидал пида

**Владимир
НОСКИН**

Пэдн кар хопиём тюл-тюл

Ёмвошн Ас эвэлт увты Ковенской ай юханан ай хопн касты мир а́кта́щийдсат. Там касупсы 2001-мит вўш эвэлт Югра мўвн верты питса. 2014-мит од вўш эвэлт ай хопан касупсы Югра мўв Губернатор мойдупсы ёша паватты пата мўвтел мират кўтн дэжэ́тса. Ин сора ай хопн дова́дты ёх 14-мит пўш вэ́йтан-тыйдсат. Ай ханты хопн касты кеша округев вош́ат па па хон пелак Эстония, Новой Зеландия, Финляндия па США мўв́ат эвэлт ханнехэ́йт юхтыйдсат.

Ёхат уша йис, 27 команда кўтн мет сора дова́дты Нижневартовской район ёх хошмел. Дыв губернатор нем вэн мойдупсы ёша паватсэд. Кимат та́хия Когалым вош эвэлт вэдум хантэт питсат. Хэдмит та́хи вэ́нта Сэрханл район ёх дова́дмэ́сат. Ня́дмит та́хи Нефтеюганский район хантэт холумтсат. Ай хопатн касман нух питум ёх вуха́н мойдупсэ́тн катдупта́сыйт, 291 ханнехэ́йт

кўтн ёх та́мэ́ш та́хет вўсат. **18 од вэ́нта э́вет:** 1 та́хи – Ксения Айваседа (Нижневартовской мўв), 2 та́хи – Анастасия Середкина (Нефтеюганской мўв), 3 та́хи – Милана Покачева («Союз оленеводов»). **18 од вэ́нта пуха́т:** 1 та́хи – Евгений Глызин (Когалым вош), 2 та́хи – Родион Покачев («Союз оленеводов»), 3 та́хи – Иван Сологуб (Нижневартовской мўв). **35 од вэ́нта имет:** 1 та́хи – Ирина Сухих (Нижневартовской мўв), 2 та́хи – Елизавета Смирнова (Нефтеюганской мўв), 3 та́хи – Лидия Покачева (Сэрханл мўв). **35 од вэ́нта имет:** 1 та́хи – Анатолий Рускин (Сэрханл мўв), 2 та́хи – Валентин Тэвлин (Когалым вош), 3 та́хи – Антон Айваседа («Аборигены Севера»). **50 од вэ́нта имет:** 1 та́хи – Зоя Рускина (Сэрханл мўв), 2 та́хи – Ирина Мултанова (Когалым вош), 3 та́хи – Клавдия Покачева (Сэрханл мўв). **55 од вэ́нта и́кет:** 1 та́хи – Аркадий Прасин (Нижневартовской мўв), 2 та́хи – Ефрем Сардаков

Юхан хурн ар ай хопиет шувалудемн имухты ай вой ики моньщ-ар нумаса питас. Йина ши ай вой икен ара́дн арийл: «Пэдн кар хопиём тюл-тюл, э́нх нялы шэ́пиём пў́л-пў́л. Та́та шимў́рт ар пэдн кар хопн, э́нх нялы шэ́пн дова́дты мир а́кмийдсат».

(«Аборигены Севера»), 3 та́хи – Алексей Салтыков (Нижневартовской мўв). **50 од киньща вэн имет:** 1 та́хи – Антонина Виноградова (Нижневартовской мўв), 2 та́хи – Татьяна Айваседа (Когалым вош), 3 та́хи – Федосия Каюкова (Нефтеюганской мўв). **55 од киньща вэн и́кет:** 1 та́хи – Даниил Покачев (Сэрханл мўв), 2 та́хи – Иосиф Кечимов (Когалым вош), 3 та́хи – Сергей Кечимов (Сэрханл мўв). **Иса и́кет кў́тн:** 1 та́хи – Виталий Рускин (Сэрханл мўв), 2 та́хи – Алексей Тулеев (Нефтеюганской мўв), 3 та́хи – Валентин Тэвлин (Когалым вош). **Иса имет кў́тн:** 1 та́хи – Ирина Сухих (Нижневартовской мўв), 2 та́хи – Лидия Покачева (Сэрханл мўв), 3 та́хи – Владлена Басс («Старый Сургут»). **Хэ́ ёх ка́т хуя́тн и хопн:** 1 та́хи – Юрий Казанкин, Аркадий Прасин (Нижневартовской

мўв), 2 та́хи – Виталий Рускин, Даниил Покачев (Сэрханл мўв), 3 та́хи – Дмитрий Тэвлин, Евгений Глызин (Когалым вош). **Имет ка́т хуя́тн и хопн:** 1 та́хи – Карина Прасина, Любовь Прасина («Аборигены Севера»), 2 та́хи – Ирина Сухих, Ксения Айваседа (Нижневартовской вош), 3 та́хи – Раиса Рускина, Зоя Тарлина (Сэрханл вош). **И ими и ики и хопн ма́нман:** 1 та́хи – Анастасия Середкина, Алексей Стулеев (Нефтеюганский р-н), 2 та́хи – Наталья Ачимова, Михаил Белов («Югра дылнупта́ты» та́хи), 3 та́хи – Лидия Покачева, Виталий Рускин (Сэрханл мўв). **Иса и́кет кў́тн** ола́н та́хия Аркадий Прасин питас. Лўв моторной катерн мойдупта́сы. **Иса имет кў́тн** ола́н та́хия Ирина Сухих юхтас. Лўв электростанция́н катдупта́сы.

Ульяна ДАНИЛО

Ханты ясанг (Хантыйское слово) №13 (3433), 10.07.2015

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –
Новыхова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ОАО «Тюменский дом печати»
г. Тюмень, ул.Осипенко,
д. 81-220.

Подписано в печать:

по графику 8.07.2015 г.
в 15.00.; фактически
8.07.2015 г. в 15.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ **1078**
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает точку
зрения
редакции.